

Finanstilsynets tilnærming til kontroll av nedskrivninger

Artikkelen er forfattet av:

Siviløkonom/MBA finans
Kjersti Økstad Kirkeby
Spesialrådgiver Finanstilsynet

MSc Financial Economics
Håkon Stensrud
Seniorrådgiver Finanstilsynet

Finanstilsynet redegjør i denne artikkelen for den prosessen som ligger til grunn for vår kontroll av nedskrivningstester og de forholdene vi legger vekt på i våre beslutninger. Det fokuseres på nedskrivningstester basert på beregning av bruksverdi.

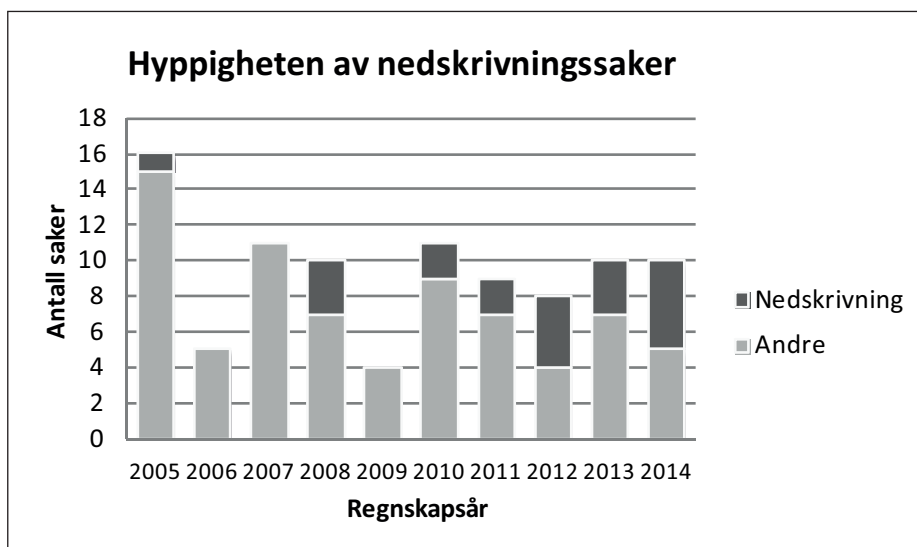

Med bakgrunn i det kraftige oljeprisfallet høsten 2014, ble det i 2015 rettet et spesielt fokus mot foretak innen olje- og oljeservisektoren.

Finanstilsynet har gjennomført nesten 100 regnskapskontrollsaker siden det overtok kontrollen med regnskapsrapporteringen til børsnoterte aksje- og obligasjonsutstedere. Sakene omfatter innregnings- og målingsproblemstillinger, samt forhold knyttet til presentasjon og noteopplysninger. En betydelig andel av disse sakene omhandler forhold relatert til foretakenes nedskrivningstester.

Prioritering av nedskrivningssaker

Med bakgrunn i det kraftige oljeprisfallet høsten 2014, ble det i 2015 rettet et spesielt fokus mot foretak innen olje- og oljeservisektoren. Det ble igangsatt et eget tematisyn for å identifisere og velge ut foretak innen oljerelaterte bransjer der risikoen for nedskrivninger var ansett som høy, og som ikke hadde gjort vesentlige nedskrivninger i sitt 2014-regnskap. Gjennomgangen resulterte i at Finanstilsynet startet fem regnskapssaker som primært hadde nedskrivning som tema. Sakene ble avsluttet i 2016.

I tidligere år har nedskrivningssaker vært startet basert på den årlige ordinære utvelgelsen, og har resultert i nedskrivningssaker innenfor en rekke ulike bransjer. Av totalt 94 saker over ti år¹ har 20 saker omhandlet forhold knyttet til nedskrivninger. For saker som gjelder årsregnskapene 2010 til 2014 var nedskrivning tema i omtrent en tredjedel av sakene.

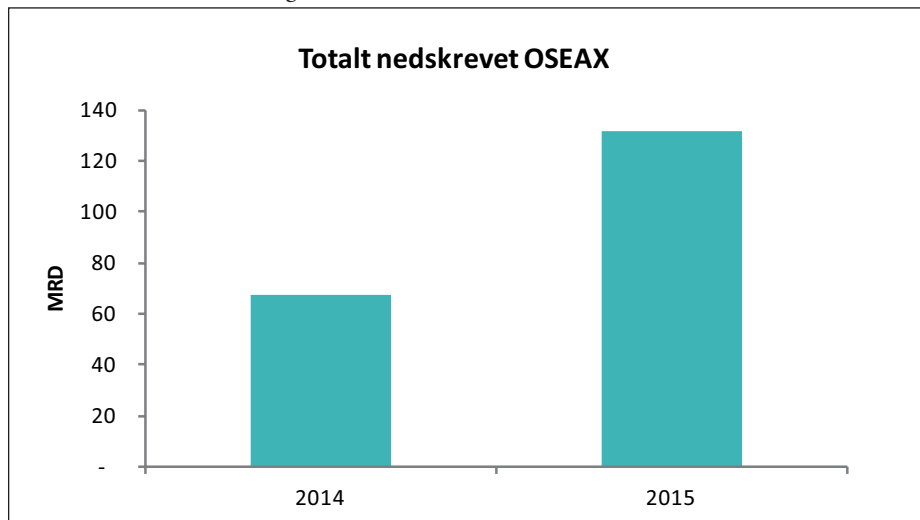
Informasjon rundt nedskrivninger er noe brukerne av regnskapene anser å være svært viktig. Ifølge en brukerundersøkelse fra Finansanalytikerforeningen fra 2014,² kom det frem at nedskrivningsnoten var en av notene som ble brukt mest blant foreningens medlemmer, kun segmentnoten ble rangert høyere.

¹ 2005-årsregnskapene til og med 2014-årsregnskapene.

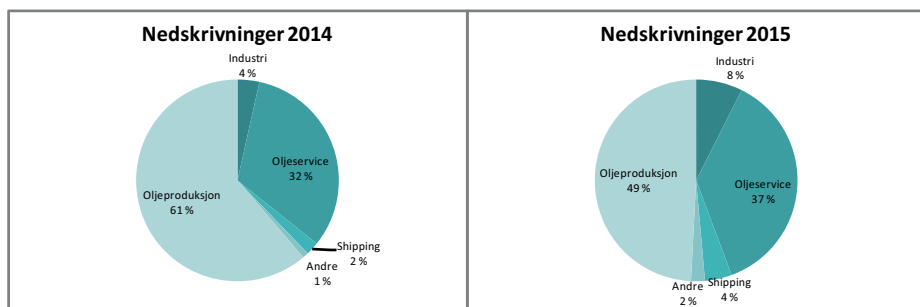
² http://www.finansanalytiker.no/inhold/bibl_pdffiler/KFI/KFI-uttalelse_2014.pdf

Store nedskrivninger i olje- og oljeservicesektoren

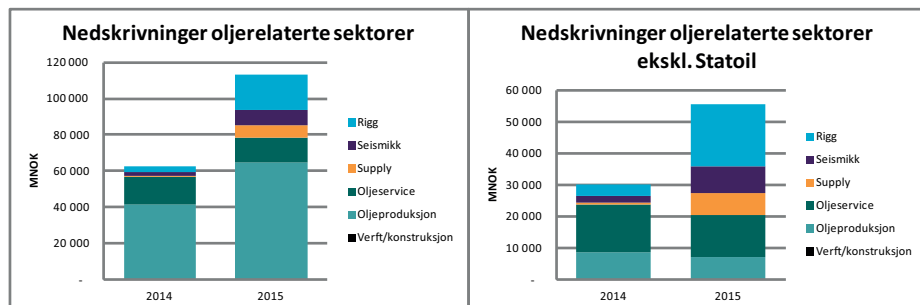
Basert på tall fra Thomson Reuters har Finanstilsynet sett nærmere på omfanget av nedskrivninger av varige driftsmidler og immaterielle eiendeler for selskapene på OSEAX-indeksen³ for årene 2014 og 2015.

I 2014 ble det nedskrevet eiendeler for totalt 67 milliarder. Over 90 % av nedskrivningene ble gjort av foretak innen olje- og oljeservicesektoren. Et kraftig fall i oljeprisen i løpet av andre halvår 2014 er hovedgrunnen til at disse bransjene har stått for det vesentligste av nedskrivningene. Oljeprisen har holdt seg på et lavt nivå gjennom 2015, noe som har gitt en ytterligere økning i nedskrivninger. Totalt ble det nedskrevet eiendeler for 132 milliarder i 2015.

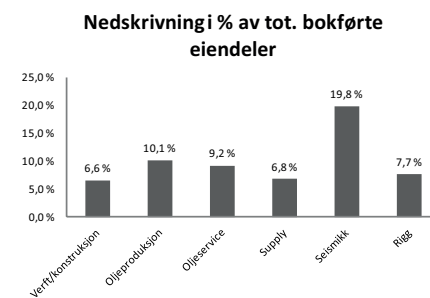
Innenfor de sektorer som er eksponert mot oljepris, er det selskaper som driver oljeproduksjon som har tatt de største nedskrivningene, med Statoil som desidert største bidragsyter.

Justert for nedskrivningene i Statoil, er det foretak som driver innen oljeservice og rigg som har tatt de største nedskrivningene målt i kroner.

Forventes betydelige nedskrivninger også i 2016

Ser man på summen av nedskrivninger i 2014 og 2015 relativt til et gjennomsnitt av totalt bokførte eiendeler for foretak innen oljerelaterte sektorer, er det seismikk-selskapene som har skrevet ned eiendelene i balansen mest de siste to årene.

Det er overraskende at foretak innen supply- og riggsegmentet ikke har skrevet ned en større andel av totale eiendeler, når skip og rigger utgjør det vesentligste av eiendelene i balansen. Dette kan tale for at nedskrivningene vil fortsette også i 2016. Det skal dog presiseres at det er store forskjeller mellom selskapene innen hver sektor. Det må også nevnes at det spesielt i riggsektoren er flere selskaper som avlegger regnskap etter US GAAP, som tester og gjør nedskrivninger noe forskjellig fra IFRS. Lengde og størrelse på kontraktsporfølje og en gradvis realitetsorientering med påfølgende justering av markedssyn, er kanskje også medvirkende faktorer til at nedskrivninger ikke er gjort i enkelte foretak. Finanstilsynet vil følge utviklingen nøye også i tiden fremover.

Utvalgelse av foretak til kontroll

Antall kontrollerte regnskap har variert historisk, men Finanstilsynet forventer å kontrollere rundt 50 årsregnskap årlig. Basert på kontrollen av de utvalgte regnskapene, vurderes det å starte kontroll saker der det er indikasjoner på vesentlige rapporteringsavvik. Det blir startet rundt ti kontroll saker hvert år.

Omtrent 250 foretak med utstedte aksjer eller obligasjoner notert på Oslo Børs eller Oslo Axess har Norge som hjemstat. Finanstilsynet kontrollerer ikke den finansielle rapporteringen til alle disse hvert år. Finanstilsynet har etablert en utvalgelsesmetodikk basert på en kombinasjon av

³ Oslo Børs Aksjeindeks inneholder alle noterte aksjer på Oslo Børs. indeksen er justert for kapitalhendelser på daglig basis og totalt antall utestående aksjer for hvert indeksmedlem er representert i indeks. OSEAX er justert for utbytte. For å få et mest mulig relevant sammenligningsgrunnlag har foretak innen finanssektoren og foretak som primært verdsetter de vesentligste eiendelene til virkelig verdi (investeringseiendom og lakseoppdrett), blitt tatt ut av utvalget. Justert for disse endringene er utvalget på 129 foretak.

risikobasert utvelgelse, signaler og rotasjon. I tillegg har Finanstilsynet utarbeidet en modell som kun fokuserer på kriterier som identifiserer foretak der nedskrivninger kan være et tema. Modellen baserer seg på data hentet fra Thompson Reuters og oppdateres løpende. Nøkkelindikatorer i modellen er kreditt-score, P/B < 1, fallende omsetning, negativ EBIT siste periode og negativ kontantstrøm fra drift siste periode. Modellen ser også på om det nylig har blitt foretatt nedskrivninger. Ved valg av kontrollsak vedrørende nedskrivninger tar Finanstilsynet som regel utgangspunkt i situasjoner hvor det er en betydelig risiko for at eiendeler er overvurdert.

Prosess for gjennomføring av kontrollsak

Når Finanstilsynet starter en kontrollsak, er første skritt normalt en forespørsel om informasjon. Noterte foretak, deres ledelse og styre, samt revisor har etter verdipapirhandelloven opplysningsplikt til Finanstilsynet.

Omfattende informasjonsbehov

I saker hvor kontrollen omfatter foretakenes nedskrivningstester, er det et omfattende informasjonsbehov og kjernen i problemstillingen er ofte om et foretaks skjønnsutøvelse er rimelig. Gitt kompleksiteten i slike kontrollsaker, er korrespondansen i hovedsak skriftlig, men erfaring tilsier at det også er behov for å gjennomføre møter med foretaket for å få en så effektiv saksbehandling som mulig. Foretakene tar ofte med revisor i disse møtene, noe Finanstilsynet oppfordrer til.

Informasjon som Finanstilsynet typisk etterspør er:
Beregningsmetode for gjennvinnbart beløp (bruksverdi eller virkelig verdi fratrukket salgsutgifter)
Foretakets modell for beregning av gjennvinnbart beløp i elektronisk format
Kopi av eventuelle takster og megleranslag eller eksterne verdivurderinger
Beskrivelse av hvorvidt eiendelen testes separat eller som del av en kontantgenererende enhet (KGE), eventuelt dokumentasjon på foretakets valg av nivå for testing og tilhørende grunnlag for fastsettelse av KGEer
Utfyllende beskrivelse av vesentlige forutsetninger i foretakets beregning av gjennvinnbart beløp, inklusive eventuelle eksterne analyser eller annen dokumentasjon som underbygger de forutsetningene som er tatt
En beskrivelse av hvordan diskonteringsrenten er beregnet, herunder hvilke forutsetninger som ligger til grunn for beregningene og dokumentasjonen av disse

Fokus på god markeds- og virksomhetsforståelse

Finanstilsynets prosess for gjennomgang og vurdering av foretakets nedskrivningstest samt benyttede forutsetninger, er skissert i figur nedenfor.

Etterspørre ytterligere informasjon ved behov			
Etterberegne modell	Informasjonsinnhenting	Testing	Konkludere
<ul style="list-style-type: none"> • Modell • Diskonteringsrente <ul style="list-style-type: none"> ✓ Avdekke mulige tekniske feil ✓ Få oversikt over kompleksitet og sensitivitet i forutsetninger ✓ Identifisere sentrale forutsetninger for videre vurdering 	<ul style="list-style-type: none"> • Innhente ekstern informasjon (hvis tilgjengelig) for å vurdere sentrale forutsetninger <ul style="list-style-type: none"> ✓ Analytikerrapporter ✓ Informasjonssøk ✓ Bransjeorganisasjoner ✓ Forward kurver ✓ Bransjeeksperter 	<ul style="list-style-type: none"> • Er forutsetningene rimelige? • Treffsikkerhet i ledelsens historiske estimater • Er balanseført verdi beregnet på samme grunnlag som gjennvinnbart beløp? <ul style="list-style-type: none"> ✓ Historiske tall ✓ Se på tidligere nedskrivningstester ✓ Sammenligne budsjett mot faktiske resultater 	<ul style="list-style-type: none"> • Totalvurdering av rimelighet • Vurdering av vesentlighet

Finanstilsynet ber om å få oversendt foretakets nedskrivningsmodell for å kunne danne seg et inntrykk av hvordan modellen er bygd opp og kompleksiteten i beregningene. En sentral del av Finanstilsynets prosess er å forstå markedet som foretaket driver sin virksomhet i, samt å identifisere hvordan foretaket er eksponert for endringer i ulike markedsforhold. En god markeds- og virksomhetsforståelse vil være avgjørende for å forstå hvilke forutsetninger som er vesentlige i foretakets nedskrivningstest og for å gjøre en analyse av disse. Finanstilsynet benytter en rekke ulike kilder i dette arbeidet, som for eksempel innhenting av historiske markedsdata og relevante fremtidsestimater, og vil tidvis også kontakte bransjeeksperter og markedsaktører for å diskutere markedet og forventet utvikling i priser, marginer m.m.

Etterberegninger av foretakets nedskrivningsmodell vil vise hvor sensitiv beregnet bruksverdi er for endringer i sentrale forutsetninger og vil danne grunnlag for Finanstilsynets vurdering av de benyttede forutsetningene. Finanstilsynet etterspør også en beskrivelse av benyttet diskonteringsrente, og Finanstilsynet vil i sin gjennomgang både fokusere på teknisk beregning og dokumentasjon av forutsetningene.

Samlet vurdering av flere forhold som grunnlag for beslutning

I alle nedskrivningssaker vil det være rom for skjønnsutøvelse og det vil alltid være usikkerhet knyttet til fremtidig utvikling i markeder og forutsetninger. Dette kan gjøre vurderingen av det skjønnset som er utøvet av foretaket på isolerte forutsetninger i nedskrivningstestene spesielt utfordrende. Finanstilsynet gjør derfor en vurdering av flere forhold når det skal fattes en beslutning i en konkret sak. Dette omfatter en gjennomgang og vurdering av rimeligheten i de benyttede forutsetningene hver for seg, men også en samlet overordnet vurdering av rimelighet på summen av de benyttede forutsetningene. I tillegg inngår eksterne kilder som blant annet eksterne verdsettelsler, markedsverdi av foretaket, markedsrapporter og analytikerrapporter i vurderingen.

I en kontrollsak etterspør Finanstilsynet omfattende dokumentasjon på foretakets nedskrivningstester og benyttede forutsetninger. Det er i flere tilfeller omtalt enkeltforhold knyttet til benyttede forutsetninger i kontantstrømmer eller diskonteringsrente spesifikt i avsluttende brev til foretaket. Dette er en del av faktum i saken og Finanstilsynet gjør en vurdering av hva som blir fremlagt fra foretaket. Det er likevel viktig å fremheve at det i de fleste tilfellene er den samlede vurderingen som ligger til grunn for Finanstilsynets beslutninger i kontrollsakene. Det vil også i alle kontrollsaker til enhver tid være en overliggende vurdering av vesentlighet knyttet til de forholdene som avdekkes.

Benyttede forutsetninger i foretakenes nedskrivningstester har vært gjenstand for en intern prosess i foretaket og styret, samt at revisor har gjort sine vurderinger i forbindelse med revisjon av regnskapet. Finanstilsynet legger til grunn at det har vært en grundig evaluering av om forutsetningene er rimelige gjennom denne prosessen. Det er derfor en forholdsvis høy

Regnskap

terskel for at Finanstilsynet skal konkludere med at forutsetninger ikke er rimelige.

Gjenspeile alle mulige utfall

Finanstilsynet har kontrollert nedskrivningstester hvor ledelsen har hatt et mer optimistisk syn enn andre markedsaktører. I slike tilfeller må ledelsen også vurdere annen tilgjengelig informasjon og ledelsens estimater må kunne underbygges. Finanstilsynet har i flere tilfeller påpekt at det bør benyttes scenarioanalyser ved beregning av bruksverdi. Ved å estimere flere mulige utfall av kontantstrømmer vil effekten av de ulike forutsetningene komme klarere frem, både med hensyn til angitte verdier og vektningen av de ulike utfallene. Foretakene må ha et bevisst forhold til kontantstrømmenes utfallsrom og hvilken metode som er mest hensiktsmessig å benytte for å komme frem til det veide gjennomsnittet av alle mulige utfall. Dette er viktig for å sikre at det blir tatt hensyn til hele utfallsrommet, og at optimistiske utfall ikke blir tillagt for stor vekt. Finanstilsynet gjør også en vurdering av kvaliteten i forutsetninger og kontantstrømestimer blant annet gjennom å kontrollere konsistens i anvendelsen av forutsetninger.

Selv om de enkelte forutsetningene som benyttes ved beregning av kontantstrømmene og diskonteringsrenten, er innenfor et rimelig intervall, kan summen av forutsetningene gi en vurdering av eiendelen som totalt sett ikke er rimelig. Hvis det gjennomgående benyttes inntektsestimater i den øverste delen av intervallet og kostnads- og investeringsestimater i den nederste delen av intervallet, kan beregnet bruksverdi bli for høy.

I perioder med fall i sentrale råvarepriser og usikkerhet i makroforhold stilles det særskilt høye krav til foretakenes skjønnsutøvelse ved fastsettelse av forutsetninger.

Rimelighet basert på historisk utvikling

Foretaket skal vurdere om de benyttede forutsetningene gjenspeiler rimelige forutsetninger. En slik vurdering bør omfatte blant annet en analyse av historisk utvikling opp mot prognoser som ligger til grunn for beregnet bruksverdi samt samsvar mellom benyttede forutsetninger og observerbar ekstern dokumentasjon. Ledelsen må også evaluere hvordan de tidligere har truffet på sine estimater.

God dokumentasjon er viktig

God dokumentasjon av foretakets nedskrivningstest er viktig. Dette letter gjennomgangen av nedskrivningstestene for foretakets

revisor, og det vil kunne bidra til en enklere prosess i en eventuell kontroll fra Finanstilsynet. Ekstern dokumentasjon er etter Finanstilsynets vurdering i utgangspunktet mer objektiv enn intern informasjon og vektlegges mer. Når det foreligger klare nedskrivningsindikatorer, forventer Finanstilsynet at foretakets vurderinger er spesielt godt dokumentert.

Finanstilsynets beslutning

Finanstilsynet vil konkludere på rimelighet av enkeltforutsetninger som er benyttet, samt gjøre en samlet vurdering av rimelighet av bruksverdeberegningen. Dersom Finanstilsynets konklusjon er at forutsetningene ikke er rimelige og dokumenterbare, og det kan få vesentlig effekt, vil Finanstilsynet fatte et vedtak. Et slikt vedtak kan være at foretaket må beregne bruksverdi på nytt på det aktuelle balansetidspunktet hvor det tar hensyn til Finanstilsynets bemerkninger. Dersom dette resulterer i en vesentlig nedskrivning, må forholdet korrigeres som en feil.

Avdekkede feil i tidligere publiserte regnskaper må kommuniseres til markedet så fort som mulig. Finanstilsynet kan kreve at tidligere avlagte regnskaper korrigeres og avlegges på nytt eller at feil rettes i neste finansielle rapportering i samsvar med IAS 8. Dersom det er lang tid til neste rapportering, må foretaket utligne informasjonen til markedet gjennom en børs melding som gjør rede for de faktiske forholdene som er feil og kvantifisere effekten av feilene.⁴ Når kvartalsrapportering bortfaller og det kan være lang tid til neste rapportering, vil Finanstilsynet oftere benytte vedtak om publisering av informasjon om feil i børs melding.

En nylig avsluttet sak angående nedskrivninger

En nylig avsluttet regnskapskontroll sak hvor foretakets nedskrivningstest var hovedtema, er saken med Odfjell Drilling Ltd. Foretaket identifiserte i løpet av 2014 flere indikasjoner på verdifall og gjennomførte nedskrivningstester av alle rigger som påkrevd av IAS 36 *Verdifall på eiendeler* ved årsslutt 2014. Finanstilsynets kontroll startet i utgangspunktet med en gjennomgang av foretakets nedskrivningstester pr. 31. desember 2014, men på grunn av den vedvarende negative markedsutviklingen i 2015, ble gjennomgangen utvidet til også å omfatte etterfølgende kvartaler.

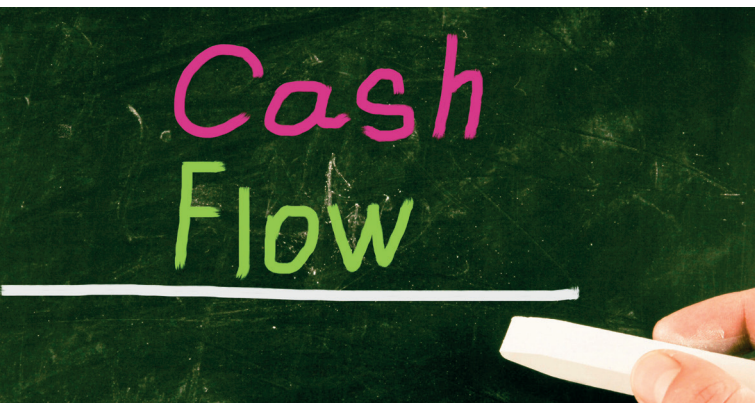
Det ble ikke foretatt nedskrivninger på eiendelene ved noen av rapporteringstidspunktene. Hver rigg ble testet for seg, og gjenvinnbart beløp ble beregnet i form av en bruksverdi basert på en kontantstrømmodell.

Varsel om vedtak og ny beregning av bruksverdi

Finanstilsynet stilte seg kritiske til forutsetningene knyttet til nivået på normaliserte dagrater og normaliserte driftskostnader, samt til den benyttede diskonteringsrenten i nedskrivningsmodellen. Et varsel om vedtak ble oversendt foretaket der det ble kommunisert at nedskrivningstestene pr. 3. kvartal 2015 ikke var basert på rimelige og dokumenterbare forutsetninger for kontantstrømmene, og at den benyttede diskonteringsrenten var for lav. Nedskrivningstestene var derfor ikke i overensstemmelse med IAS 36. Som et resultat av dette endret foretaket sine nedskrivningstester, og det ble tatt hensyn til enkelte av Finanstilsynets innspill. Til tross for endringene ble det ikke avdekket noe behov for nedskrivning av eiendelene.

Basert på en helhetsvurdering mente Finanstilsynet at foretakets endrede nedskrivningstester pr. 3. kvartal fortsatt var basert på for

⁴ Omtalt som corrective note i ESMA Guidelines.

Finanstilsynet gjør en vurdering av kvaliteten i forutsetninger og kontantstrømestimer blant annet gjennom å kontrollere konsistens i anvendelsen av forutsetninger.

Finanstilsynet stilte seg kritiske til forutsetningene knyttet til nivået på normaliserte dagrater og normaliserte driftskostnader, samt til den benyttede diskonteringsrenten i nedskrivningsmodellen.

ringer i forhold til om anbefalt metode og praksis gir rimelige utfall og resultater gitt den konkrete situasjonen foretaket er i.

Avsluttende brev i alle kontroll saker og årlige rundskriv ligger tilgjengelig på Finanstilsynets hjemmeside under fanen for noterte foretak. Finanstilsynet har nylig publisert en rapport som omhandler nedskrivninger og sammenstiller Finanstilsynets uttalelser på forhold som relaterer seg til nedskrivninger.

optimistiske forutsetninger. Det forelå etter Finanstilsynets vurdering et tap ved verdifall på to av riggene pr. 30. september 2015, og foretaket ble pålagt å beregne riggens bruksverdi på nytt. Finanstilsynet forventet at de nye nedskrivningstestene baserte seg på forutsetninger som var mer på linje med eksterne verdiestimer, og at beregningene resulterte i vesentlige nedskrivninger av begge rigger. Foretaket nedskrev de to riggene med USD 158,8 millioner. Feilen ble rettet i foretakets 2. kvartalsrapport 2016.

Avslutning

Informasjon om nedskrivning, nedskrivningstester og usikkerhet i vesentlige forutsetninger er grunnleggende informasjon for brukere av årsregnskapet som skal vurdere påliteligheten i foretakets estimer. Dette er særskilt viktig i situasjoner hvor det er stor markedsusikkerhet og der endringer i benyttede forutsetninger kan få vesentlig effekt på regnskapet. Finanstilsynet har hatt flere saker der foretakenes nedskrivningstester er utfordret og i de fleste sakene er det identifisert klare nedskrivningsindikatorer. Finanstilsynet mener foretakene bør være mer nøkterne

og kritiske i sine nedskrivningstester når det foreligger klare nedskrivningsindikatorer, og at vurderinger er spesielt godt dokumentert.

Hver enkelt sak har særskilte fakta og forhold som vil gjøre vurderinger og vedtak spesifikke for saken, men det er likevel en rekke forhold som også vil være av generell art. Felles for alle nedskrivningssaker er utøvelse av skjønn. Ledelsen må utøve et rimelig skjønn, både når det gjelder anvendt modell og forutsetninger brukt i nedskrivningstestene. I tillegg må ledelsen vurdere om resultatet av nedskrivningstesten samlet sett er rimelig. Finanstilsynets oppgave er å vurdere om skjønnet utøvd av ledelsen er innenfor et akseptabelt skjønnsrom.

Finanstilsynet gir uttrykk for anbefalinger eller synspunkter på problemstillinger både gjennom publisering av rundskriv og i avsluttende brev i kontroll saker. Dette kan gjelde blant annet anvendelse av metode og praksis basert på normale omstendigheter. Det kan være situasjoner med unormale forhold hvor det vil være nødvendig å foreta justering fra en anbefalt praksis. Foretaket må til enhver tid gjøre selvstendige vurde-

Advokatfirmaet Wiersholm AS
Dokkveien 1, Oslo | T.+47 210 210 00

Vil du jobbe med noen av de beste advokatene i Norge?

Vi søker tre

ADVOKATER/ADVOKATFULLMEKTIGER

til vår faggruppe for Skatt & MVA

Disse områdene er i sterk vekst og vi trenger engasjerte og dyktige kollegaer som ønsker å utvikle sine ferdigheter i et av Norges fremste skatterettslige fagmiljøer.

Vi søker deg som har særskilt interesse for og noe erfaring innen skatterett og/eller MVA, og gjerne med interesse for fast eiendom, transaksjoner og/eller prosedyre.

Vi oppfordrer egnede kandidater til å søke på denne stillingen, deres kompetanse vil bli høyt verdsatt hos oss.

Kontaktpersoner:

Andreas Bullen | abu@wiersholm.no. T. 210 211 19

Bettina Banoun | bb@wiersholm.no. T. 210 210 59

Nicolay Vold | niv@wiersholm.no. T. 210 210 51

Wiersholm er et av Norges største advokatfirma. Vi dekker næringslivets behov for juridisk bistand. Våre 150 advokater og 50 andre ansatte arbeider teambasert og løsningsorientert. Med vilje til å yte mer enn forventet for at klientene skal oppnå de resultatene de ønsker seg.

Wiersholm